

ПРАВО НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ВИПАДКАХ ВТРАТИ МАТЕРІАЛІВ АДМІНІСТРАТИВНОЇ СПРАВИ

Стаття присвячена проблемам судового захисту у випадках, коли матеріали адміністративної справи втрачені. Обґрунтовується, що зберігання справи в електронному вигляді, ведення електронних архівів дозволить у складних ситуаціях, пов'язаних із випадками втрати справи, зберігати належним чином документи, мати можливість практично повного відтворення матеріалів справи, що в свою чергу призведе до створення умов забезпечення реалізації громадянам права на судовий захист.

Ключові слова: *судовий захист, право на захист, адміністративна справа, адміністративний суд, втрата матеріалів справи.*

Т. П. Мінка

Право на судебную защиту и проблемы его обеспечения в случаях утери материалов административного дела

Статья посвящена проблемам судебной защиты в случаях, когда материалы административного дела потеряны. Обосновывается, что хранение дела в электронном виде, ведение электронных архивов позволит в сложных ситуациях, связанных из случаями потери дела, хранить должным образом документы, иметь возможность практически полного воссоздания материалов дела, которое в свою очередь приведет к созданию условий обеспечения реализации гражданам права на судебную защиту.

Ключевые слова: *судебная защита, право на защиту, административное дело, административный суд, потеря материалов дела.*

T. Minka

The right to judicial protection and the problems of its security in the event of loss of the materials of the administrative case

The article is sanctified to the problems of judicial defence in the cases when materials of administrative business are lost. Grounded, that storage of business is in an electronic kind, the conduct of electronic archives will allow in the difficult situations constrained from with the cases of loss of business, to keep documents properly, to have the opportunity practically complete recreation of materials of business that in turn will result in conditioning of providing of realization to the citizens of right of judicial defence.

Key words: *judicial defence, right of defence, administrative business, administrative court, loss of business materials.*

Постановка проблеми та її актуальність. У Міжнародно-правових актах передбачено право на справедливий суд і доступ до суду як невідмінний елемент основних прав людини, вказуючи поряд із цим такі властивості суду, як незалежність, безсторонність і законність (ст. 6 Європейської конвенції про захист прав та основоположних свобод людини 1950 р.). Про

посилання обов'язку держави забезпечити особі реальне, а не формальне право на судовий захист містяться в рішеннях Європейського суду з прав людини, а також рекомендаціях і резолюціях Комітету міністрів Ради Європи.

В Конституції України прямо не передбачено право особи на судовий захист, воно впливає із низки її положень. Відповідно до з ч. 3 ст. 8

Конституції України звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини та громадянина гарантується безпосередньо на підставі Основного Закону. Стаття 55 гарантує кожній особі право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Право на судовий захист передбачено у ст. 7 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 07.07.2010 р. [1]. Згідно з цією статтею Кожному гарантується захист його прав, свобод та законних інтересів незалежним і безстороннім судом, утвореним відповідно до закону. Для забезпечення особі права на суд, у разі незгоди із судовим рішенням, в Україні діють суди першої, апеляційної, касаційної інстанцій і Верховний Суд України. Крім того, законом надається кожній особі право на участь у розгляді своєї справи у визначеному процесуальним законом порядку в суді будь-якої інстанції.

Право на судовий захист передбачено й положеннями ст. 6 КАСУ, згідно до якої кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або інтереси.

Втілення в життя вказаних положень Конституції України, закону України «Про судоустрій та статус суддів» неможливе без наявності ефективного механізму захисту прав людини й громадянина, перш за все такого права, як право на судовий захист. Однією із гарантій реалізації особи права на судовий захист виступає можливість переглянути законність та обґрунтованість судового рішення у судах вищих інстанцій. Однак, дане право на оскарження судового рішення в адміністративному судочинстві сьогодні, в окремих випадках, є проблематичним. Це, насамперед пов'язане з окупацією території України та проведенням антитерористичної операції.

Аналіз досліджень і публікацій. В науковій літературі окремі питання оптимізації

адміністративного судочинства привертали увагу багатьох вчених, зокрема В. М. Бевзенка, Р. О. Куйбіду, В. В. Комарова, В. А. Кройтора, Р. С. Мельника, О. І. Миколенка, О. М. Пасенюка, однак проблеми відновлення втраченого судового провадження ними не досліджувалися. Можна зазначити, що в науці адміністративного права питання відновлення втраченого судового провадження в адміністративній справі майже не досліджені.

Виклад основного матеріалу. Ці події обумовлюють наслідки – втрату судового провадження, як в цілому, або окремих матеріалів адміністративної справи. Однак, неможливість передачі матеріалів адміністративної справи, не повинно впливати на законні права та інтереси осіб, а тому, у таких випадках, вчинення необхідних процесуальних дій має здійснюватися за доступними документами і матеріалами, що були подані учасниками судового процесу, однак, за умови, що такі документи і матеріали є достатніми для прийняття відповідного судового рішення. Тобто містять необхідний обсяг інформації і доказів.

Однак, як бути у випадках, коли наявні матеріали адміністративної справи не є достатніми, для прийняття законного і обґрунтованого рішення, або, коли особа має судове рішення, і бажає його оскаржити, а матеріали справи втрачені? Відповіді на ці питання є ускладненими, і пов'язані, по-перше, з відсутністю необхідного процесуального механізму поновлення втраченого провадження в адміністративній справі, по-друге, недосконалістю процесуального законодавства у цій сфері, по-третє, необхідного наукового супроводження цих питань.

Аналіз судової практики свідчить, що сьогодні у Єдиному державному реєстрі судових рішень міститься 7736 справ, серед яких 1165 рішень, переглянутих апеляційною інстанцією у відновленій адміністративній справі, 1081 – Вищим адміністративним судом України.

З наведених статистичних даних, ми бачимо, що випадків, коли матеріали справи

втрачаються, та потім відбувається їх поновлення, є дуже багато, і їх кількість збільшилася за останні декілька років.

Законодавець намагається реагувати на зміни, викликані соціально-політичною ситуацією в країні. Так, було прийнято Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», Закон України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції», Закон України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції». Також, Вищим адміністративним судом України було видано низку інформаційних листів в яких надано роз'яснення щодо особливостей розгляду публічно-правових спорів громадян, що мешкають на окупованих територіях, зокрема це листи від 03.11.2014 № 1493/2/2/14-14; 10.11.2014 № 1543/11/10/14-14; 04.03.2015 № 363/10-14/15. Однак, вказані правові документи не на достатньому рівні врегульовують питання щодо правового регулювання судочинства з відновлення втраченого провадження.

Однією із проблем, пов'язаною з відновленням втраченого судового провадження, є місце звернення до суду. За загальним правилом адміністративні справи вирішуються адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача [2]. А як бути у випадку, коли відповідач зареєстрований у Криму? В зв'язку з цим, шляхом вирішення цієї проблеми є зміна підсудності та передислокація судів.

Звичайно, що передислокація судів, зміна підсудності порушує звичайний ритм судочинства, однак, задля того, щоб забезпечити особі право на судовий захист, зміна підсудності є одним із заходів, який. Передислокація судів, зміна підсудності також обумовлює налагодження дієвого механізму інформування учасників конкретного провадження, створення всіх необхідних умов щодо доступності до правосуддя. Вирішення

цих питань тісно пов'язане з оптимізацією процесу інформатизації судочинства.

Вирішення цієї проблеми обумовлює поширення використання судами технічних засобів та всесвітньої мережі Інтернет стосовно поширення відомостей щодо передислокації судів, інформування учасників адміністративного провадження тощо. Для забезпечення права на судовий захист, на нашу думку, адміністративним судам доцільно висвітлювати відповідну інформацію у засобах масової інформації, розміщувати на сайті судової влади. Це дозволить, як ми вважаємо, забезпечити необхідне інформування учасників конкретного провадження.

Наступними шляхами, які дозволять, на нашу думку, оптимізувати процеси, пов'язані з відновленням втраченого судового провадження в адміністративній справі є такі: поширення, як зазначалося вище, інформатизації та автоматизації судочинства, удосконалення і широке впровадження електронного документообігу у судах, широке розповсюдження електронної системи «Електронний суд».

Автоматизація технологічних процесів обробки інформації в суді здатна забезпечувати у судах такі напрямки роботи: реєстрацію та розподіл вхідної та вихідної кореспонденції, розподіл внутрішніх документів; розподіл судових справ між суддями; фіксування етапів проходження документів до їх передачі в електронний архів, а також передачі судових справ з однієї судової інстанції до іншої; оперативний пошук судових справ та документів за їх реквізитами; зберігання текстів судових рішень та інших документів, створених у автоматизованій системі; відправку оригіналів електронних судових рішень до Єдиного державного реєстру судових рішень; надання в установленому законом порядку інформації про стан розгляду справ і не тільки [3].

Використання автоматизованих систем у судах дозволять автоматично формувати номер судового провадження, тексти судових рішень (ухвал та постанов), та виконавчих листів та інших документів. У разі необхідності,

зацікавлена особа може отримати копії цих документів в електронному вигляді.

Також, інформатизація процесу судочинства дозволить формувати адміністративні справи в електронному вигляді, що в свою чергу поширить використання електронних архівів та зменшить обсяги паперових. Перевагою електронних судових справ є те, що відпадає необхідність направляти матеріали справ у паперовому вигляді для перегляду в апеляційному чи касаційному порядку. Це значно зменшить витрати на відправку справ, особливо багатотомних.

Якщо за середню ціну взяти 20 гривень, і припустити, що суди направляють по одному тому цивільної справи, то за рік на відправку матеріалів цивільних справ із місцевих судів до апеляційних витрачається приблизно 3 мільйонів гривень. Таку ж суму необхідно витратити, щоб повернути цивільні справи до судів першої інстанції. Таким чином, витрачається приблизно 6 мільйонів гривень на рік і це тільки на цивільні справи з 1 томом [4]

Висновки. Підсумовуючи все вищезазначене, можна зазначити лише одне, що впровадження у судовий процес інформаційних технологій, створення механізмів поширення використання електронного судового документообігу та впровадження систем «Електронна справа», «Електронний суд» призведе до скорочення термінів розгляду справ, покращить доступ до правосуддя. З іншого боку, зберігання справи в електронному вигляді, ведення електронних архівів дозволить у складних ситуаціях, пов'язаних із випадками втрати справи, зберігати належним чином документи, мати можливість практично повного відтворення матеріалів справи, що в свою чергу призведе до створення умов забезпечення реалізації громадянам права на судовий захист.

Література

1. *Про судоустрій* і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 р. № 2453-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>.

2. *Кодекс адміністративного судочинства* України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

3. *Про затвердження* Положення про автоматизовану систему документообігу суду: Рішення Ради суддів України від 26 листопада 2010 р. № 30 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал «Судова влада України». – Режим доступу: <http://rsu.court.gov.ua/rsu/rishennya/rishennyaupdate/>.-розділ II

4. Камінська І. В. «Електронний суд» як гарантія доступності правосуддя / І. В. Камінська // Вісник Академії адвокатури України. – 2013. – № 3 (28). – С. 57.

References

1. *Pro sudoustrij* i status suddiv: Zakon Ukraini vid 7 lipnja 2010 r. № 2453-VI [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>.

2. *Kodeks* administrativnogo sudochinstva Ukraini vid 6 lipnja 2005 r. № 2747-IV [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

3. *Pro zatverdzhennja* Polozhennja pro avtomatizovanu sistemu dokumentoobigu sudu: Rishennja Radi suddiv Ukraini vid 26 listopada 2010 r. № 30 [Elektronnij resurs] // Oficijnij veb-portal «Sudova vlada Ukraini». – Rezhim dostupu: <http://rsu.court.gov.ua/rsu/rishennya/rishennyaupdate/>.-rozdil II

4. *Kamins'ka I. V.* «Elektronnij sud» jak garantija dostupnosti pravosuddja / I. V. Kamins'ka // Visnik Akademii advokaturi Ukraini. – 2013. – № 3 (28). – S. 57.